

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-29>

УДК 378:373.3.011-051].091.33:028:[070.449.8:004]

Нежива Людмила Львівна¹доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри початкової освіти
*Київський університет імені Бориса Грінченка***Топіха Євгенія Миколаївна**студентка другого освітнього рівня «магістр»
професійної кваліфікації «Менеджер системи якості в початковій освіті»
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ INSTAGRAM СТОРІНКИ

Анотація. У статті йдеться про особливості підготовки вчителів початкових класів до застосування коміксів на уроках літературного читання з метою розвитку читацької компетентності молодших школярів. Обґрунтовується важливість та специфіка розроблення Instagram сторінки «Comics_in_Education». Цільовою аудиторією Instagram сторінки є вчителі, які зацікавлені в удосконаленні професійної компетентності та її предметно-методичної складової, зокрема використанні коміксів у мовно-літературній освіті учнів початкових класів. Сторінка спрямована не лише на україномовну аудиторію, а також і на англомовну. Розкрито її значення для освітнього простору та професійної підготовки вчителів. Це віртуальна платформа не тільки для створення навчального контенту та передачі інформації, а й для невимушеної комунікації педагогічних працівників, обміну думками й передачі досвіду. Авторська сторінка містить дописи та історії, у яких презентовано: специфіку коміксів; типи коміксів; переваги використання коміксів у навчальному процесі початкової школи; дидактичні можливості коміксів; цифрові інструменти для створення якісного освітнього медіапродукту. У статті схарактеризовано: особливості розробки Instagram сторінки «Comics_in_Education»; ефективність вибору платформи, її переваги і недоліки; інформаційне наповнення.

Ключові слова: підготовка вчителів, комікси, уроки читання, соціальна мережа, Instagram.

Liudmyla NezhyvaDoctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Primary Education
*Borys Grinchenko Kyiv University***Yevheniia Topikha**Student of the Second Master's Degree Programme
"Manager of Systems of Quality in Primary School"
Borys Grinchenko Kyiv University

PREPARING PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO USE COMICS IN READING LESSONS BY MEANS OF INSTAGRAM PAGE

Summary. The article deals with the peculiarities of preparing primary school teachers to use comics in literary reading lessons in order to develop the reading competence of primary schoolchildren. The importance and specifics of developing the Instagram page "Comics_in_Education" are substantiated. The target audience of the Instagram page are teachers who are interested in improving their professional competence and its subject-methodological component, in particular, the use of comics in the language and literary education of primary school students. The page is aimed not only at the Ukrainian-speaking audience, but also at the English-speaking one. Its significance for the educational space and teacher training is revealed. It is a virtual platform not only for creating educational content and transmitting information, but also for casual communication between teachers, exchanging views and sharing experiences. The author's page contains posts and stories that present: the specifics of comics; types of comics; the benefits of using comics in the educational process of primary school; didactic possibilities of comics; digital tools for creating a quality educational media product. The article describes: the peculiarities of developing the Instagram page "Comics_in_Education"; the effectiveness of choosing this platform, its advantages and disadvantages; information content. Examples of the use of comics in reading lessons are given, including retelling a story based on a comic book or continuing a story. Also, comics can be used to stimulate students' creativity, for example, by creating their own comics or filling in the verbal bubble with the characters' replicas. The effectiveness of the developed product was proved based on monitoring conducted among teachers: a questionnaire and survey before creating the page and a control survey after its use. The research was conducted in English and Ukrainian schools. The survey was aimed at studying teachers' opinions on the didactic possibilities of comics; the importance of using them in primary school lessons; the advantages and disadvantages of using comics in reading lessons; the need to create author's educational media products; the level of complexity of creating their own comics for educational purposes.

Keywords: teacher training, comics, reading lessons, social media, Instagram.

Постановка проблеми. У цифрову добу зростає значення соціальних мереж для освітнього простору та професійної підготовки вчителів. Це той простір, який можна застосову-

вати у професійній підготовці не тільки з метою передачі важливої інформації про нові інструменти освіти, тренди, технології та методики, а й для обміну думками і педагогічним досвідом.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9520-0694>

Також з кожним днем все більше педагогів використовують цифрові ресурси для покращення процесу навчання та викладання. Це робить їхні уроки цікавішими, ефективнішими та приємнішими для учнів.

Одним із сучасних універсальних засобів навчання, своєрідною технологією візуалізації, що активізує навчальний процес, стимулює розвиток критичного мислення та творчої уяви школярів, сприяє розвитку творчих здібностей учнів, – є комікс. Цей медіапродукт не може замінити традиційну літературу (художню, науково-популярну тощо), але використовується вчителями як додатковий ресурс для розвитку читацької компетентності та інтересу до літератури в цілому. Комікси мотивують дітей до читання, оскільки містять яскраві ілюстрації та захопливі історії. Лаконічні репліки та яскраві малюнки полегшують читання та розуміння тексту. В основі цього медіапродукту є історія, що має сюжет і тому сприяє розвитку причинно-наслідкових зв'язків та узагальненню в мисленні учнів. Застосування коміксів у практиці початкової школи – це дієвий та результативний спосіб викладати різноманітні теми, покращувати навички грамотності учнів, сприяти розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення. За умови використання якісної медіапродукції і виважених педагогічних підходів, комікси можуть стати корисним доповненням до змісту шкільної програми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тема застосування коміксів на уроках читання як засобу розвитку читацької компетентності в учнів початкової школи є актуальною для сучасних педагогів. Серед українських науковців розпрацьовували цю тему Л. Романенко, Н. Руденко, Н. Кудикіна [1], С. Паламар, Л. Нежива [2], О. Луцєвська [3], Н. Потапова, Т. Отрошко [4], Л. Порядченко, І. Чопик [5], С. Ушневич [6], Т. Чикалова [7] та ін. У статті використано також досвід зарубіжних авторів, зокрема С. Браун, Д. Хаггінса, С. Керрі та ін.

Педагогі Л. Романенко, Н. Руденко, Н. Кудикіна розробили методичний супровід упровадження коміксів в освіту дітей старшого дошкільного віку та учнів початкової школи. Автори доцільно вважають, що комікси мають спільні риси з ігровою діяльністю дітей, тому методику побудовано на методичних засадах використання гри в освітньому процесі. У статті описано структурну модель коміксу як системно упорядковану сукупність взаємопов'язаних складників (мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуально-операційний, контрольний-оцінний і результативний), що наближає цей медіапродукт до навчально-пізнавальної діяльності дітей [1, с. 136].

Педагогі Л. Нежива, С. Паламар слушно стверджують: «Оперуючи цифровими технологіями створення коміксів, можливо організувати різноманітні види роботи з цим навчальним медіапродуктом: створення учнями власної історії за пропонуваними кадрами; доповнення кадрів коміксів діалогами; завершення коміксу створенням останнього кадру; розташування видруктованих кадрів коміксу в логічній послідовності тощо» [2, с. 54].

Філолог і письменниця О. Луцєвська визначила функції коміксів в освітянській системі, зокрема залучення до читання дітей-візуалів;

різноманіття можливостей у подачі сюжету за допомогою зіставлення візуального й вербального текстів; нарощування словникового запасу; бачення логічного чи/та нелогічного ланцюжка розвитку подій; розвитку дитячого мовлення, уяви й фантазії; заохочення дітей до дослідження різних жанрів та форматів, формування цікавості до літератури загалом тощо [3].

Також дослідники Л. Порядченко, І. Чопик відзначили, що застосування коміксів активізує освітню діяльність, збагачує словниковий запас учнів, удосконалює розмовні навички. За допомогою створення діалогів і реплік персонажів коміксу учні відпрацьовують мовні структури в контексті, удосконалюють навички спілкування з різними фокус-групами, що сприяє розвитку логічного мислення, формуванню креативного дизайн-мислення [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Застосування коміксів поступово входить в освітню практику, вони стають ефективним інструментом на уроках різних шкільних предметів. Проте є потреба вивчення організаційно-педагогічних умов використання коміксів вчителями початкової школи з метою розвитку читацької компетентності молодших школярів, розробка методичного супроводу для створення аккаунта в одній із соціальних мереж, налагодження системної підготовки педагогів до застосування коміксів та професійної взаємодії.

Мета статті: дослідження організаційно-педагогічних умов використання коміксів на уроках читання як засобу формування читацької компетентності молодших школярів, обґрунтування важливості та розроблення Instagram сторінки «Comics_in Education», її інформативне наповнення для підготовки вчителів початкових класів до застосування коміксів у мовно-літературній галузі початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробляючи організаційно-педагогічні умови використання вчителями коміксів на уроках читання, було використано соціальні мережі, як платформу для комунікації. За енциклопедією, соціальні медіа – «це форма масової комунікації в Інтернеті, за допомогою якої користувачі обмінюються інформацією, ідеями, особистими повідомленнями та іншим контентом» [8]. У сучасному цифровому світі соціальні мережі відіграють важливу роль у різних сферах, включаючи освіту. Соціальні мережі не лише забезпечують простий доступ до інформації, а й створюють унікальні можливості для професійного зростання вчителів, комунікації й обміну педагогічним досвідом: це ресурси для ділової мережі, зокрема LinkedIn забезпечує пошук можливостей для співпраці та обміну досвідом; це експертна підтримка та консультації, як-от Facebook надає педагогам можливість обговорювати складні ситуації, ділитися педагогічними стратегіями та знаходити творчі рішення разом із колегами з усього світу; це онлайн-курси та вебінари (Coursera або edX дозволяють ознайомлюватися з новітніми методиками, отримувати необхідні знання та навички онлайн).

Також соціальні мережі надають доступ до інтерактивних ресурсів. Наприклад, Instagram може стати джерелом натхнення для вчителів,

які шукають творчі ідеї для навчання школярів. На цій платформі вчителі можуть ділитися своїми успіхами, створювати власні освітні ресурси та взаємодіяти з колегами та учнями. Завдяки соціальним мережам учителі отримують змогу не тільки вивчати нові методики, а й спілкуватися, обмінюватися ідеями та підтримувати один одного у віртуальному освітньому просторі. У цьому контексті соціальні мережі стають інтерактивним середовищем самоосвіти, презентації своїх успіхів і взаємодії з колегами. Розуміння специфіки різноманітних цифрових інструментів, їхніх дидактичних можливостей, розробка авторських методик застосування в початковій школі у поєднанні із знанням особливостей та умілим використанням соціальних мереж, надає педагогам унікальні можливості для постійного удосконалення освітнього процесу та різновекторної взаємодії.

Використання соціальних мереж з освітньою метою наштовхнуло на думку про створення авторської «методичної сторінки» в Instagram – однієї з найпопулярніших мереж, яку, за даними Statista, щомісяця відвідують 2 мільярди користувачів по всьому світу для обміну фото, відео, інформацією [9]. Згідно з даними дослідження статистики, «на січень 2023 року майже 31 % світової аудиторії Instagram віком від 18 до 24 років, а 30,3 % користувачів у віці від 25 до 34 років. Загалом 15,7% користувачів належать до вікової групи від 35 до 44 років» [10]. Різний вік користувачів мережі свідчить про те, що до комунікації на Instagram сторінці можуть бути залучені вчителі з різним педагогічним досвідом, а також учні та їх батьки. Використовуючи цю соціальну платформу, є можливість створювати: фото- та відеодописи; Stories, які відображаються у верхній стрічці підписникам і зникають з профілю через 24 години; Reels – короткометражні відео (подібно до TikTok); відео в прямому ефірі. Instagram є виваженим вибором для створення методичної сторінки, оскільки ця платформа відома своєю спрямованістю на візуальний контент, що робить її ідеальним майданчиком для відображення графічних матеріалів, таких як комікси. Окрім того, Instagram надає можливість взаємодії з аудиторією вчителів, батьків, учнів за допомогою коментарів, повідомлень та опитувань в Stories. Це дозволяє отримувати зворотний зв'язок від підписників щодо контенту. Також Instagram дозволяє швидко та легко впроваджувати нові ідеї та оновлювати вміст. Це важливо для освітніх проєктів, оскільки навчальний матеріал може потребувати регулярного оновлення та адаптації до потреб учнів та вчителів.

У розробці проєкту було враховано переваги та недоліки платформи. Серед переваг Instagram відзначимо: безкоштовність; сприятливе поширення необхідної інформації; акцент на візуалізацію; зв'язок з Facebook, Twitter та ін. соціальними мережами; легкість налагодження контактів, зручний інтерфейс. Серед недоліків Instagram було враховано: часте застосування платформи для розваги, втрата довіри до платформи через опублікування неперевіреної інформації. Загалом, використання соціальних мереж у навчанні може бути корисним інструментом, але вимагає врахування низки факторів, які б

забезпечили ефективність навчання і комунікації на освітній сторінці.

Mema Instagram сторінки «Comics_in_Education» – надихнути вчителів на використання коміксів у навчальному процесі, продемонструвати їм, як цей креативний засіб може бути не лише інформативним, а й цікавим та ефективним у навчанні. Instagram сторінка створена як порада для вчителів із застосування коміксів, щоб надати можливість педагогам зрозуміти важливість цього освітнього інструменту та впроваджувати методику роботи з коміксами на уроках у початкових класах. Обліковий запис Instagram створено як комфортне та позитивне середовище, де вчителі можуть знайти відповіді на свої запитання про нові цифрові ресурси, наповнюватися натхненням, поділитися своїм досвідом для неперервного професійного зростання та розвитку.

Цільовою аудиторією Instagram сторінки «Comics_in_Education» є вчителі та здобувачі професійної педагогічної освіти, які зацікавлені в удосконаленні методики викладання та впровадженні нових підходів, зокрема використанні коміксів на уроках читання. Сторінка спрямована не лише на україномовну аудиторію, а також і на англійськомовну.

На етапі створення сторінки було розроблено оригінальний стиль. У процесі аналізу різноманітних коміксів було встановлено, що ці медіапродукти ефективно поєднують розвагу та навчання. Саме тому кольорову палітру було обрано відповідно до емоцій, із якими асоціюються комікси. Для підсилення гри та емоційного впливу був обраний шрифт, який відображає стиль коміксів. Головна героїня сторінки – гід у світі медіа, яка розповідає про комікси в освіті, їх особливості, цифрові платформи тощо. Наступним кроком було заповнення шаблону контент-плану – структурованого графіка публікацій у соціальних мережах, який створюється заздалегідь. Такий підхід дозволяє презентувати інформацію систематизовано в процесі підготовки записів, визначати категорії та теми, які будуть висвітлюватися, та сформувати привабливу естетичну картинку сторінки.

Під час розробки нових рубрик та тем дотримувалися наступних умов публікацій: кожна публікація розпочинається із назви, яка привертає увагу читача й спрямовує до теми, проблеми навчальної інформації; забезпечення візуального контенту, вибір та презентація якісного зображення чи відео з дотриманням авторських прав; використання хештегів (до прикладу: #коміксівосвіті #розвитоквчителів #освіта #книжки #comics #comics #ідеїуроку); чітка структурованість та тезове створення дописів; застосування емоджі, щоб текст виглядав живим; відповідність тематики та змісту публікації; грамотність оформлення та дотримання норм культури спілкування.

Також було розроблено план публікацій з контекстом за темами: що таке комікси; переваги використання коміксів на уроках; дидактичні можливості коміксів; стильові особливості коміксів; композиційні особливості коміксів; компетентнісний підхід у навчанні, читацька компетентність; які комікси обрати вчителю; як інтегрувати комікси в навчальний процес; ін-

струменти для створення коміксів; приклади використання. Тематика сторінки зорієнтована на освітні цілі: використання коміксів як інструменту для навчання, розвитку навичок осмисленого читання та активізації читацької діяльності учнів. Стрічка містить ілюстрації та навчальний контент, пов'язаний із використанням коміксів на уроках у початковій школі, поради вчителям, що допомагають ознайомитися із цим засобом навчання та впровадити у практику.

Сторінка Instagram «Comics_in_Education» містить Stories. Цей інструмент має важливе значення у налагодженні зв'язку з аудиторією, а також є унікальним способом поділитися контентом між основними публікаціями. Однією з основних переваг Stories є те, що вони розміщуються над основною стрічкою новин і не губляться серед інших публікацій. Під час перегляду Stories відтворюються послідовно і автоматично вимикаються, коли завершуються. У процесі розробки Stories дотримувалися наступних вимог: динамічність у створенні відео, лаконісність і змістовність текстових повідомлень, додавання відповідної музики, чіткість зображення, гармонійність презентації. Під час створення Stories були використані різні формати: ігровий (опитування відповідно до запропонованих тем обговорення, відповіді на відкриті запитання, тести, вікторини) та інформаційний (цікаві факти про комікси, короткі описи цифрових ресурсів для створення коміксів).

Висновки. У процесі дослідження було проаналізовано специфіку коміксів, їх жанрову

й стильову особливість, визначено дидактичні можливості та уточнено методику застосування на уроках читання в початковій школі, створено навчально-методичний Instagram аккаунт з рекомендаціями щодо використання коміксів на уроках читання. Дослідження має практичне значення для педагогів, які працюють з молодшими школярами. Сторінка містить приклади коміксів та ілюстрацій, які можуть бути використані під час уроків, завдання для учнів, опитування, інформацію про цифрові ресурси для створення авторських коміксів тощо.

Instagram сторінка «Comics_in_Education» сприяє розвитку професійної компетентності вчителів початкових класів, зокрема її предметно-методичної складової. Є кілька практичних аспектів, які підтверджують доцільність розпрацювання цієї платформи: надання вчителям доступу до якісних навчальних ресурсів, пов'язаних із використанням коміксів у навчанні; обговорення прикладів використання коміксів у практиці початкової школи; транслявання креативних методичних ідей; створення віртуального освітнього простору для обміну думками, педагогічним досвідом, обговорення ідей та висловлення вражень. Instagram сторінка надає не лише корисні ресурси вчителям, але й об'єднує спільноту однодумців.

Instagram сторінка може доповнюватися іншими цифровими інструментами педагога, а тому планується розширити тематику аккаунта та наповнити його новим інноваційним змістом, корисним для практики НУШ.

Список літератури:

1. Романенко Л.В., Руденко Н.М., Кудикіна Н.В. Методичний супровід упровадження коміксів в освіту дітей старшого дошкільного віку та учнів початкової школи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 213 (6). С. 136–143.
2. Паламар С., Нежыва Л. Застосування ІК-технологій у контексті формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. № 39 (1). С. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.39>
3. Луцевська О. Формат коміксу формує завзятих читачів. Читомо. URL: <https://archive.chytomo.com/master-class/format-komiksu-formuye-zavzyatix-chitachiv> (дата звернення: 05.10.2023).
4. Потапова Н., Отрошко Т. Особливості використання коміксів на уроках у початковій школі. Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (10 квітня 2020 року, м. Запоріжжя) / за ред. О.В. Пономаренко, Л.О. Суценок. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2020. С. 47–49.
5. Порядченко Л., Чопик І. Організаційно-методичні основи формування читацької компетентності учнів 3 класу засобами створення коміксів. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-56> (дата звернення: 03.10.2023).
6. Ушневич С. Використання медіатехнологій у підвищенні літературної освіти молодших школярів. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v5.05> (дата звернення: 25.10.2023).
7. Чикалова Т.Г. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20. Т. 3. С. 52–55.
8. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Social media / definition, history, examples, & facts. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/social-media> (дата звернення: 09.10.2023).
9. Most popular social networks worldwide as of October 2023, ranked by number of monthly active users. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (дата звернення: 29.10.2023).
10. Distribution of Instagram users worldwide as of January 2023, by age group. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/325587/instagram-global-age-group/> (дата звернення: 24.10.2023).

References:

1. Romanenko L.V., Rudenko N.M., Kudykina N.V. (2023) Methodychnyi suprovod uprovadzhennia komiksiv v osvitu ditei starshoho doshkilnoho viku ta uchniv pochatkovoї shkoly [Methodological support for the incorporation of comics into education of preschool children and primary school students]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, no. 213 (6), pp. 136–143. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6\(213\)-136-143](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-6(213)-136-143)
2. Palamar S., Nezhyva L. (2023) Zastosuvannia IK-tekhnologii u konteksti formuvannia predmetno-metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchytelev pochatkovykh klasiv [Application of IC Technologies (ICT) in the Context of Formation of Subject-Methodical Competence of Future Primary School Teachers]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*, no. 39 (1), pp. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.39>

3. Lushchevska O. Format komiksu formuie zavziatykh chytachiv [The comic book format creates active readers]. Chytomo. Available at: <https://archive.chytomo.com/master-class/format-komiksu-formuie-zavzyatix-chitachiv> (accessed 05 October 2023).
4. Potapova N., Otroshko T. (2020) Osoblyvosti vykorystannya komiksiv na urokakh u pochatkovii shkoli [Peculiarities of using comics in lessons in primary school]. Actual problems of pedagogical education: innovations, experience and prospects: a collection of theses of reports of the 1st All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation (April 10, 2020, Zaporizhzhia) / edited by O.V. Ponomarenko, L.O. Sushchenko. Zaporizhzhia: AA Tandem, pp. 47–49.
5. Poriadchenko L., Chopyk I. Ophanizatsiino-metodychni osnovy formuvannya chytatskoi kompetentnosti uchniv 3 klasu zasobamy stvorennia komiksiv [Organizational and Methodological Fundamentals of Formation of Reading Competence of 3th Grade Students by Means of Creation of Comics]. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-56> (accessed 03 October 2023).
6. Ushnevych S. (2021) Vykorystannya mediatekhnolohii u pidvyshchenni literaturnoi osvity molodshykh shkoliariv [The use of media technologies in improving the literary education of junior high school students]. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v5.05> (accessed 25 October 2023).
7. Chykalova T. (2020) Dydaktychni mozhyvosti vykorystannya komiksiv na urokakh u pochatkovii shkoli. Innovatsiina pedahohika [Didactic possibilities of using comics in elementary school lessons]. *Innovatsiina pedahohika*, vol. 20, t. 3, pp. 52–55.
8. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Social media / definition, history, examples, & facts. Encyclopedia Britannica. Available at: <https://www.britannica.com/topic/social-media> (accessed 09 October 2023).
9. Most popular social networks worldwide as of October 2023, ranked by number of monthly active users. Statista. Available at: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> (accessed 29 October 2023).
10. Distribution of Instagram users worldwide as of January 2023, by age group. Statista. Available at: <https://www.statista.com/statistics/325587/instagram-global-age-group/> (accessed 24 October 2023).